

MUZEUL JUDEȚEAN
„AURELIAN SACERDOȚEANU” VÂLCEA

BURIDAVA

XIV

Râmnicu Vâlcea
2020

MUZEUL JUDEȚEAN
„AURELIAN SACERDOȚEANU” VÂLCEA

BURIDAVA

Studii și materiale
XIV

Râmnicu Vâlcea
2020

Colegiul științific / Scientific Board:

Dr. Nikolaus Boroffka, *Deutsches Archäologisches Institut*, Berlin
Dr. Sabin Adrian Luca, *Brukenthal National Museum*, Sibiu
Dr. Cristian Schuster, *Vasile Pârvan Institute of Archaeology*, Bucharest
Dr. Silviu Purece, *Lucian Blaga University*, Sibiu

Colegiul de redacție / Editorial Board:

Dr. Claudiu Aurel Tulugea – redactor șef/chief editor
Dr. Ion Tuțulescu
Dr. Ionuț Dumitrescu
Dr. Carol Terteci
Elena Mitrana

Tehnoredactare / Computer editing: Carol Terteci

Coperta / Cover design: Carol Terteci, Marius Drăghicean

Traduceri / Translations: Ana Maria Tulugea

Responsabilitatea legală pentru conținutul științific al articolelor le revine în totalitate autorilor / The legal responsibility for the content of articles lies with the authors

Revista a fost acreditată de CNCS la categoria C (2012), cod CNCS: PN-II-ACRED-AR-2012-0172 / The Journal has been established by The National Research Council (CNCS) at C category (2012), code: PN-II-ACRED-AR-2012-0172

ISSN 0258-140X

MUZEUL JUDEȚEAN “AURELIAN SACERDOȚEANU” VÂLCEA

Adresa / Address: Calea lui Traian, nr.143, Râmnicu Vâlcea,
ROMÂNIA

Tel./fax: 004/ 0250 738121

E-mail: muzeuljudeteanvalcea@gmail.com

Tipar executat de / Printed by: PCPrint

www.pcprint.ro

Cuprins / Contents

Arheologie / Archaeology

Claudiu TULUGEA

Statuetă antropomorvă din os din colecțiile Muzeului Județean „Aurelian Sacerdoțeanu” Vâlcea //

Anthropomorphic bone statuette from the collections of the "Aurelian Sacerdoțeanu" History Museum of Vâlcea County

9

Ion TUȚULESCU, Carol TERTECI, Andrei HEROIU

Contribuții la sfârșitul epocii bronzului în nord-estul Olteniei. Așezarea de la Zătreni, punct La Peșceana //

Contributions to the End of the Bronze Age in Northeastern Oltenia

17

Cătălin BORANGIC

Pumnalul de tip sica de la Brăneț, Olt //

The sica-type dagger from Brăneț, Olt

61

Istorie / History

Dragoș-Ionuț ECATERINESCU

Istoria cărții vâlcene. Centrul de la Govora //

The History of Vâlcea Book. Govora Center

74

Sorin OANE

Țărănimea vâlceană în politica românească interbelică //

Valcea peasantry in Romanian Interwar Policy

92

Liliana BEU

Ștefan Drăghicescu – ostaș credincios al partidului național liberal și deputat al țăranilor //

Ștefan Drăghicescu – faithful soldier of the national liberal party and deputy of the peasants

121

Dan MOROIANU

Crucea Roșie Română între 1876-1947 //

The Romanian Red Cross between 1876-1947

142

Mioara BURLUȘEANU

Date despre minoritatea evreiască din Pitești //
Data about the Jewish minority in Pitești **153**

Rodica Gabriela HERBEL

Biserica de lemn din satul Cioponești, comuna Stănești //
The wooden church from Cioponești village, Stănești commune **161**

Sabin LUNGOI

Casa memorială „Elena Farago” //
„Elena Farago” Memorial House **170**

Ionuț SĂRARU

Conacul Bălceștilor – Arc peste timp (1828-1948) //
Bălceștilor Mansion – Arch over time (1828-1948) **179**

*Numismatică și Sigilografie / Numismatics and Sigilography***Valentin DOLFI**

Un antoninian din tezaurul de la Ioneștii Govorii, jud. Vâlcea //
One Antoninian from the hoard from Ioneștii Govorii, Vâlcea County **189**

Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS

Sigilii ale domnitorului Constantin Brâncoveanu (1688-1714) //
Seaux du souverain Constantin Brâncoveanu (1688-1714) **195**

*Artă / Art***Diana MIREA, Dragoș-Ionuț ECATERINESCU**

„Un zugrav” transilvănean în custodia Muzeului de Arheologie și Artă Religioasă „pr. Gheorghe I. Petre-Govora” //
„A painter” from Transylvania in the Custody of the Museum of Archeology and Religious Art “Priest Gheorghe I. Petre-Govora” **220**

Adela BARBU-MAIER

Mobilierul pirogravat și pictat de la Conacul Bălceștilor //
Pyrographed and painted furniture from Bălceștilor Mansion **226**

Etnografie / Ethnography

Ionuț-Gabriel DUMITRESCU

Vetre de civilizație românească. Țara Loviștei: patrimoniu și valorizare muzeală //

Hearts of Romanian civilization. Loviștei Country: heritage and museum enhancement

235

Oana Ștefana FLORESCU

Valori ale portului popular vâlcean //

Values of the Vâlcea Folk Costume

245

Alexandru ZAMFIR

Sărbători și obiceiuri de primăvară în Vâlcea //

Holidays and Spring Customs in Vâlcea

258

Restaurare-Conservare / Restoration-Conservation

Diana MIREA

Restaurarea Icoanei Maica Domnului cu Pruncul – Studiu de caz //

The Restoration of the Icon of the Mother of God with the Baby - Case study

263

Daniela BEU

Restaurarea unei ii din colecția Muzeul Satului Vâlcean //

The Restoration of a Romanian blouse from the collection of the Village Museum of Vâlcea

270

Rodica ROTARU

Protejarea patrimoniului muzeal – expoziția de bază a Muzeului de Artă „Casa Simian” //

The Protection of the Museum Heritage - Main Exhibition of Simian House Art Museum

275

Omagiu / Tribute

Claudiu TULUGEA

In Memoriam Petre Purcărescu //

In Memoriam Petre Purcărescu

281

Țărănimea vâlceană în politica românească interbelică

Sorin Oane*

Keywords: *Valcea peasantry, peasant political parties, the 1907 uprising.*

Abstract: *Valcea peasantry in Romanian Interwar Policy. The road from Valcea peasantry to politics did not start from 1821, nor did from the revolution of 1848. Valcea peasantry became an important social class only in 1857, when they were asked about the union. Then they wanted to link the problem of unity and the problem of their appropriation with land, but this problem was postponed at that time, as being inappropriate for the historical moment. Sociologically speaking, the peasantry represented the passive pole of the Romanian society until 1918. The modernization of Romania had been supported by peasants. The 1907 uprising, however, shook the Romanian state and proved that the agrarian problem had not been solved. There were two premises of the political power of the interwar peasantry: the universal vote of 1918 (which gave them political power) and the land received through the agricultural reform of 1921 (which gave them the economic force). The present article analyses the path of the Vâlcea peasantry in the interwar period, the plethoric party system that resulted from the universal vote and the protest movements of the peasants resulting from the agrarian reform.*

Prolog: Drumul țărănimii vâlcene spre politică (până în 1918)

Drumul țărănimii vâlcene spre politică nu a pornit de la 1821 și nici din revoluția pașoptistă. Mișcarea lui Tudor Vladimirescu nu a avut ca obiectiv rezolvarea problemei agrare, iar din revoluția pașoptistă țărănimea vâlceană nu a priceput nimic. Ea a văzut atunci doar niște tineri boieri exaltați care îi promiteau pământ. Și, evident, a fost foarte sceptică. Județul Vâlcea era atunci unul profund conservator, dominat de familia Lahovari (asta până spre sfârșitul Primului Război Mondial).

* **Dr. Sorin Oane**, profesor la Colegiul Național „Alexandru Lahovari”, din Râmnicu-Vâlcea, e-mail: oanesorin@yahoo.com.

Toți istoricii serioși recunosc astăzi că pașoptismul a fost o revoluție a tinerilor boieri, intelectuali școliți în Vestul Europei, de unde au împrumutat un model socio-politic străin de situația românească.

Țărănimea vâlceană a fost cu adevărat băgată în seamă abia în 1857, când a fost întrebată cu privire la unire. Atunci ea a vrut să lege de problema unirii și problema împrumutării sale cu pământ, dar problema aceasta a fost amânată atunci, ca fiind nepotrivită momentului istoric. Trebuie spus însă că în Adunarea ad-hoc a Țării Românești, în 1857, din partea județului Vâlcea participă și un țaran, Stamate Budurescu, un fel de Moș Ion Roată local - însă cu 13 ani mai tânăr decât confratele său din Vrancea, fiind născut în 1819 (Stamate este bunicul viitorul șef al liberalilor vâlceni, dintre anii 1934-1938, Nicolae Budurescu!). Ulterior, el va reprezenta județul în Adunarea Deputaților de două ori (în 1866 și 1867).

În februarie 1888 apare însă un al doilea reprezentat al țărănimii vâlcene în parlamentul țării, Lazăr Comănescu, din partea Partidei Țărănești a lui Constantin Dobrescu-Argeș. A stat în parlament puțin timp, căci în același an, în noiembrie, s-au organizat alte alegeri, dar Comănescu nu a mai participat.

A fost apoi răscoala din 1907. În Vâlcea, ea a început în sudul județului, în noaptea de 12 spre 13 martie, lângă Drăgășani, cu incendierea conacul Știrbei, un important centru viticol al zonei.

Cauza răscoalei era, evident, sărăcia. Exista atunci la sate o sărăcie personală, dar și una instituțională: din 163 de comune ale județului, doar 31 aveau localuri de primărie (și din acestea 10 împărțeau localul cu școala!).

Natalitatea în județ a fost în anul 1906 de 37%, iar mortalitatea de 22.33% (ceea ce însemna că 1 copil din 5 nu trecea de primele luni de viață). Este drept, răscoala a avut și un motiv politic; fuseseră semnalate câteva acțiuni agitatorice provocate de adepții lui Alexandru Valescu din Mușetești-Argeș, directorul publicației „Gazeta țăranilor”. Dar, în județ nu exista nici o asociație care să facă parte din cercul „România muncitoare”, și nici adepți ai ideilor anarhiste.

Un singur cerc era socotit mai periculos, cel intitulat „Societatea pentru lectură”, care își desfășura activitatea la Voineasa, cu șase membri, și unde se discutau principalele articole din publicații precum: „Viața Românească”, „Semănătorul”,

„Neamul Românesc”, „Albina”, „Gazeta țăranilor” etc¹.

În ziua în care, la București, conservatorii cedau liberalilor puterea, 12 martie 1907, la Râmnicu Vâlcea a avut loc o schimbare de prefect: conservatorul Gheorghe Sabin ceda fotoliul liberalului Alexandru Crăsnaru. La 13 martie acesta din urmă era încă la București, unde abia depusese jurământul. A sosit la Râmnicu Vâlcea pe 14 martie, când răscoala izbucnise cu violență la Laloșu. Aici locuitorii au devastat conacele Davidescu, Pencovici, Băbeanu, Obogeanu, Staicovici și pe cel al generalului Angelescu. Prefectul, împreună cu trupele din garnizoana Vâlcea, a plecat cu un tren special spre Drăgășani. De acolo a plecat imediat, cu două companii și un escadron de cavalerie, spre Laloșu și Băbeni-Făurei. La ora 18:30, Crăsnaru a ajuns la Oteteliș, unde a văzut conacul din localitate cum arde. Țăranii nu erau adunați acolo. A doua zi, o tentativă de răzmeriță a avut loc și la Râmești-Sușani. Răsculații s-au strâns la cârciuma lui Ion Vedrighin, avându-l în frunte pe Vasile Dragomir. De aici au pornit spre conacul arendașului Alexandru Ionescu, din Sușanii de Sus, pe care l-au devastat. Primarul din Râmești, Marin Popescu, îl trimite însă acolo pe locotenentul Ion Ciulei cu o trupa de 25 de soldați. Soldații au tras și trei răsculați au fost răniți la picioare. Ceilalți țărani s-au speriat și au fugit spre casele lor. Au urmat arestările și investigațiile pentru descoperirea instigatorilor². Cam aici s-a terminat de fapt răscoala din 1907 din județul Vâlcea. Restul a fost doar vânătoare de instigatori și de incendiatori. Numai la Berbești, satul care a dat cel mai mare număr de răsculați, au fost arestați 99 de bărbați și o femeie. Armata a tras numai focuri de somăție. În aprilie 1907, guvernul solicită prefecturilor o situație cu numărul morților și răniților din fiecare județ. Vâlcea raportează: 2 morți – Gheorghe Preda Canea (Stroiești-Pojogi) și Dumitru Nică Trușcă (Băbeni-Făurești) și 6 răniți – Petre Buduga, Marin Șerban, Constantin Sandu Zevoi, Tudor Munteanu (toți din Laloșu), Ion Constantin Bărănescu (Știrbești-Fratila), Ștefan Șerban Gheorghe (Râmești)³. Arestările au continuat câteva luni. Pagubele materiale au fost plătite tot de către țărani. Până în 1918, politicește vorbind, pentru țăranimea vâlceană nu se mai întâmplă însă nimic altceva.

¹ Direcția Județeană Vâlcea a Arhivelor Naționale (în continuare D.J.V.A.N.), fond *Prefectura județului Vâlcea*, dos. 157 / 1907, f. 316

² Anca Scarlat, „Cum se trăiește pe o bombă de gaz”, în *Jurnalul Național*, 10 aprilie 2007, ediție online.

³ D.J.V.A.N., fond *Prefectura județului Vâlcea*, dos. 157 / 1907, f. 5 și 164.

Premisele puterii țărănimii: votul și pământul

Sociologic vorbind, țărănimea a reprezentat polul pasiv al societății românești până în 1918. Modernizarea de până atunci a României se făcuse pe seama ei. Răscoala din 1907 a zguduit însă statul român și a dovedit că problema agrară nu fusese rezolvată. Asta pentru că țărănimea nu ajunsese la conștiința de sine. Nici cultura, nici bunăstarea economică nu erau o bază suficientă care să-i permită resfrângerea majoră în viața politică. Cu tot numărul său impozant, pătura țărănească trăia într-o mentalitate patriarhală, cu respect umil față de „domn” și cu o teamă necontrolată față de „autoritate”, chiar cea mai elementară, jandarmul, reminescente ale unui trecut încărcat de umilințe, de greutatea sărăciei și a desconsiderației generale.

Premisele puterii politice ale țărănimii interbelice au fost două: votul universal din 1918 (care i-a dat puterea politică) și pământul primit prin reforma agrară din 1921 (care i-a dat și forța economică). Să le analizăm, succint, pe rând:

Votul. În 1918 țărănimea primește dreptul de vot ca răsplată pentru participarea ei la primul război mondial. Toată viața politică românească basculează acum spre această clasă socială devenită majoră din punct de vedere politic (reprezenta circa 80% din electorat). Rezultatul? De pe scena politică dispare Partidul Conservator și apare... Partidul Țărănesc. Creat în 1918, acest partid a devenit imediat cel mai important partid de stânga al țării. De aceea, partidul țărănesc se va alia firesc cu partidele muncitorești. Aceste partide urau liberalismul pe motivul „luptei de clasă”. În plus, țărâniștii credeau că agricultura era inerent... non-capitalistă. Ea trebuia protejată de capitalism, despre care credeau că ar distruge tot ce este mai deosebit și mai autentic în stilul de viață românesc. Și apoi... liberalii înăbușiseră răscoala din 1907 (paradoxal, cel care condusesse represiunea, generalul Alexandru Averescu, va fi omul care va face reforma agrară la 1921). În 1926 apare Partidul Național Țărănesc. Și el subțire doctrinar. Va evolua sub programul creat de Virgil Madgearu (inspirat de corporatismul fascist italian, dar din care dispare ideea luptei de clasă!. Guvernarea țărănimii, dintre anii 1928-1933, nu a fost concepută însă ca o dictatură împotriva altor clase, ci ca o folosire normală, democratică, a pârgھیilor guvernamentale pentru o promovare prioritară a intereselor țărănimii).

Pământul. Reforma agrară dintre anii 1921-1927 (1927 este anul în care operațiunile de împrăștiere au fost finalizate!) a fost apreciată ca fiind cea mai mare și mai îndrăzneță din lume.

Datorită ei România devine o țară de mici proprietari, iar agricultura trece de la faza cerealieră la sistemul alternativ bazat pe cultura plantelor cu o rentabilitate mai mare. Principala obiecție contra reformei a fost legată de de-tehnologizarea agriculturii (datorită faptului că micile gospodării nu-și puteau permite un instrumentar mecanizat care să le dea recolte și productivitate ridicată). Între 1928-1933, țărăniștii au condus țara sub imperativele crizei economice generale, fapt care a impus promovarea unor politici dominante liberale. Practica „porților desc hise” față de capitalul străin, abandonată după 1935, le-a adus însă țărăniștilor blamul contemporanilor.

Problema țărănească nu a fost rezolvată în perioada interbelică, căci nu a existat o politică agrară coerentă, care să sprijine în mod efectiv micile gospodării țărănești – prin credite scăzute și pe termen îndelungat, taxe reduse la exportul de cereale, unelte agricole ș.a. Următoarea abordare a problemei agrare o vor face comuniștii, în 1945.

Urmările dobândirii „puterii” de către țărănimea vâlceană

1. Votul... crează un sistem partidist țărănist pletoric

Nici în perioada interbelică nu se va întâmpla mare lucru, în sensul modernizării satului, căci civilizația „europeană” a fost impusă doar elitelor. Țărănimea s-a „modernizat” doar datorită serviciului militar și datorită lucrului în industriile nou create. După acordarea votului universal în 1918, toată politica partidelor urmărea „captarea” ei⁴. Județul Vâlcea vine să demonstreze că, în perioada interbelică, țărănimea a avut chiar un excedent de partidism, toate aceste partide țărănești fiind populate de elemente care însă nu proveneau din țărănime, și care doar vorbeau în numele ei. „Partidul țărănesc” apare deci ca exponent al țărănimii, dar conducerea centrală, cât și conducerea județene, erau alcătuite din reprezentanții burgheziei sătești sau din intelectualii oportuniști.

Iată însă situația și evoluția partidelor țărănești interbelice din județul Vâlcea.

⁴ Brădescu 1997, p.148.

PARTIDUL ȚĂRĂNESC/PARTIDUL NAȚIONAL ȚĂRĂNESC (din 1926)

Este cel mai important și mai puternic partid din județ până în 1945, dată la care avea circa 10.000 de membri (!). În Vâlcea, organizația Partidului Țărănesc a luat ființă în 1919.

Președinții organizației vâlcene, pentru perioada interbelică, au fost... un maior și doi avocați, respectiv:

Ștefan Tătărescu, primul președinte al P.Ț. Vâlcea, a fost maior. Născut în 1890, este unul dintre cei patru băieți ai generalului Nicolae Tătărescu (care a mai avut și cinci fete!), fiind frate cu Gheorghe Tătărescu, viitor prim-ministru al țării și secretar general al P.N.L. Fusese membru marcant al Partidului Țărănesc al lui Ion Mihalache, ales senator pe listele acestui partid. El pune bazele organizației țărăniste din județul Vâlcea în 1919. Alături de el, din grupul de inițiativă au făcut parte avocații Andrei Livezeanu și Ion Cernăzeanu, dr. Gheorghe Roșescu-Drăgășani și învățătorul Ion Diaconescu-Băteșani, cărora li s-a alăturat avocatul Dem Teodorescu și institutorul Iosif Andreescu.

Ștefan Tătărescu nu era vâlcean, dar era căsătorit cu o vâlceancă din Drăgășani, din familia Măciuceanu, numită Marieta. Era proprietarul unei case arătoase pe strada principală a Râmnicului (astăzi Calea lui Traian), avea posibilități materiale și autoturism, lucru important în acea vreme, când mijloacele de transport erau rare și foarte greu de procurat. Inițial a vrut să intre la liberali, dar nemulțumit de poziția modestă oferită în organizația județeană, a luat inițiativa organizării unei filiale județene a Partidului Țărănesc. Și-a făcut o reclamă „americană” cu gazete tricolore, afișe pe zidurile orașului etc⁵.

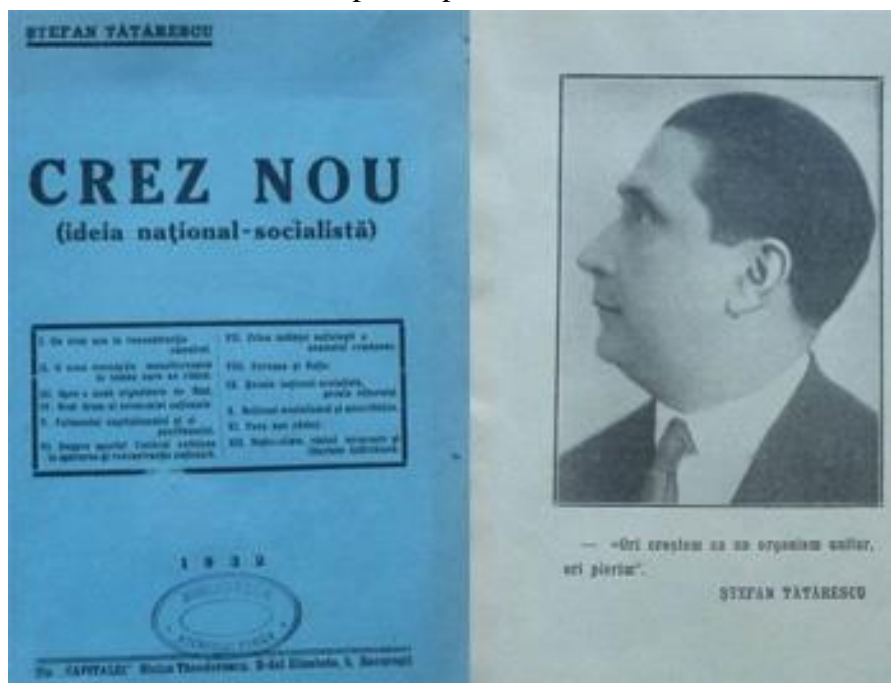
Dezamăgit de rezultatul alegerilor din 1922, Tătărescu și-a dat demisia, a părăsit partidul, și mai târziu a părăsit și județul⁶. Ulterior, a devenit lider al Partidului Național-Socialist Român, de orientare pronazistă (de altfel, în cartea sa *Crez nou*, din 1932, proslăvește ideile hitleriste) ca apoi să intre în P.N.L., probabil după 23 august 1944, devenind chiar vicepreședintele organizației liberale vâlcene. Închis la Shighet în 5 mai 1950, a fost eliberat în septembrie, mai mult mort decât viu, dar a supraviețuit câțiva ani.

⁵ I. N. Diaconu, „Un om neisprăvit”, în *Secera*, 10 decembrie 1922, p. 3.

⁶ Livezeanu 1999, p. 12.

Ștefan Tătărescu a fost și autor al unor cărți în care atrăgea atenția asupra pericolului bolșevic, precum volumul *Sovietele în fața războiului de mâine* (1929), și un altul intitulat *O țară însângerată*, apărut la Craiova, la „Scrisul Românesc”. A scris, de asemenea, și piese patriotice, în colaborare cu Ion Al. George (*Fugarul și Sângele neamului*, prima reprezentată pe front, în 1919).

Șefia organizației țărăniste vâlcene a fost preluată apoi de avocatul Andrei Livezeanu, pentru perioada 1922-1927.

Ștefan Tătărescu

Andrei Livezeanu se născuse la 18 februarie 1873 la Olănești - Vâlcea. În 1900 termină Facultatea de Drept din București. Profesează avocatura la Râmnicu Vâlcea, din 1904. În 1907 scoate revista „Domnia legilor” în care susține cauza țărănească. El i-a apărut pe cei doi inculpați în răscoala din 1907 din județul Vâlcea, Mihai Popescu din Făurești și Ion Stoenescu din Laloșu (ambii eliberați după trei, respectiv două luni de arest preventiv). Mihai Popescu a fost tatăl celui care avea să devină prefect liberal al județului Vâlcea, avocatul Eugen Băcescu din Horezu (care a luat numele bunicului său, preotul Băcescu din Gorj, care l-a adoptat)⁷.

⁷ Sergheie Iandola, „Memorile fostului șef al Siguranței vâlcene”, în *Curierul de Vâlcea*, nr. 949 din 20 octombrie 1993, p. 2.

Inițial face parte din Partidul Naționalist-Democrat condus de Nicolae Iorga. În 1911 candidează din partea acestui partid la colegiul al III-lea obținând cel mai mare procent pe țară. A fost prodecan al Baroului de avocați din Vâlcea, iar din 1918 decan al acestuia⁸.

A fost în mai multe rânduri deputat și senator din partea P.N.Ț Vâlcea în Parlamentul României (între 1926-1927 deputat, iar între anii 1928-1931 și 1932-1933 senator). În 1927 se retrage de la președinția organizației județene, neavând posibilitățile materiale de a mai susține cheltuielile legate de campaniile electorale (partidele politice nu erau subvenționate în acea perioadă, cotizațiile erau neînsemnate, majoritatea cheltuielilor electorale fiind suportate de președintele organizației județene). A fost proclamat însă președinte de onoare. Moare la 17 octombrie 1938. Președinte devine Dinu Simian.

Dinu Simian (1887-?), avocat, fost deputat liberal între anii 1922-1926; a fost președintele organizației P.N.Ț Vâlcea între anii 1927-1938. Deputat național-țărănist ales în 1928, 1930, 1931, 1932, 1933, 1937. A fost exclus din partid în momentul în care, la sfârșitul lui decembrie 1938, a acceptat să intre în guvernul Goga-Cuza (alături de Armand Călinescu, Virgil Potârcă și V. Rădulescu Mehedinți). A fost subsecretar de stat la Interne în timpul acestui guvern (1937-1938)⁹. Fusese și vicepreședintele Camerei deputaților în timpul guvernului Vaida-Voevod, în 1932¹⁰. În 1940 a devenit rezidentul regal al ținutului Olt, cu reședința la Craiova, după ce inițial fusese numit rezident al ținutului Nistru, cu reședința la Chișinău. Sediul organizației P.N.Ț Vâlcea a fost, în tot timpul președinției lui, casa sa (unde astăzi este restaurantul Union din Râmnicu Vâlcea)¹¹.

Secretari generali ai organizației PNTȚ vâlcene au fost:

Nicu Angelescu, născut la 15 iunie 1894 la Râmnicu Vâlcea, era profesor de română și avocat. La Râmnicu Vâlcea a fost profesor la Seminarul Sf. Nicolae (1924-1927), apoi la liceul „Alexandru Lahovari” (1927-1954). Din 1924 a fost și avocat la Baroul din Râmnicu Vâlcea. În 1926 devine membru P.N.Ț., ba

⁸ Idem, *Curierul de Vâlcea*, nr. 854 din 9 iunie 1993, p. 2.

⁹ Livezeanu 1999, p. 45.

¹⁰ *Îndrumarea Vâlcei*, 1 septembrie 1932, p. 1.

¹¹ Tamaș 1994, p. 203.

chiar primul secretar general al organizației județene. A candidat la alegerile din 1926, la Camera, dar nu a fost ales. În 1927, după preluarea șefiei organizației de către Dinu Simian, trece la liberali, dar în 1930, scârbit de politicianism, iese definitiv din politică, după o scurtă trecere pe la P.N.L.- Gheorghe Brătianu¹².

Ion Cernăzeanu, avocat, a fost fost următorul secretar general al organizației P.N.Ț. Vâlcea după 1927.¹³ Mandatul său de secretar se termină în 1937, odată cu moartea sa.

Mihail Roșianu (1900-1973), este un personaj extrem de contradictoriu. Născut în 1900 în comuna Greci, satul Mateești, domiciliat în aceeași comună, căsătorit, cu trei copii. Învățător la Mateești, a creat aici o puternică organizație țărănistă. A venit apoi la Rm. Vâlcea. A fost ales deputat în 1932. În 1937 devine secretar general al organizației P.N.Ț Vâlcea. În 1940 preia șefia organizației. În 1944 a devenit secretarul organizației comuniste a regionalei Oltenia¹⁴ (fiind comunist de manieră conspirativă încă din 1937!¹⁵). Era de asemenea inspector școlar pe două județe: Vâlcea și Gorj. A luat parte activă și el, ca și alți lideri țărăniști vâlceni, la evadarea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej din lagărul Târgu-Jiu, din noaptea de 12 spre 13 august 1944¹⁶. După venirea comunismului la putere a avut o carieră politică de excepție.

Mihail Roșianu

¹² Nicu Angelescu, *Memoriile unui om obscur*, caietul VII, p. 53 verso, Muzeul de Istorie a județului Vâlcea.

¹³ Livezeanu 1999, p. 15.

¹⁴ Serghie Iandola, *op. cit.*, în *Curierul de Vâlcea* nr. 968 din 16 noiembrie 1993, p. 3.

¹⁵ Livezeanu 1999, p. 71.

¹⁶ Serghie Iandola, *op. cit.*, în *Curierul de Vâlcea* nr. 972 din 20-21 noiembrie 1993, p. 3:

Până în 1938, când partidele politice au fost nevoite să-și înceteze activitatea, datorită instaurării regimului monarhiei autoritare, cei mai importanți fruntași național-țărăniști vâlceni au fost:

Deputații și senatorii organizației țărăniște vâlcene, respectiv:

1928 (D) : Dinu Simian, Gheorghe Roșescu, Vică Georgescu, Grigore Graur

(S) : Andrei Livezeanu

1931 (S) : Dinu Simian

1932 (D) : Dinu Simian, Mihai Roșianu, Iosif Andreescu

(S) : Constantin Ștefănescu-Amza / Gheorghe Roșescu

1933 (S) : Dinu Simian

1937 (D) : Dinu Simian, Dumitru OGREZEANU

Gheorghe Roșescu, doctor la Drăgășani. Este cel care a înființat organizația țărănistă din această localitate în 1921, ajutat de învățătorul Petre Măciuceanu. Sediul organizației a fost casa lui Roșescu din strada Carol I, nr. 42. Măciuceanu și Constantin Rădulescu au devenit vicepreședinți ai organizației din Drăgășani. În 1926, când a apărut de fapt P.N.Ț., a devenit șeful organizației P.N.Ț. din Drăgășani. A fost vicepreședintele organizației țărăniște vâlcene din 1927. Este ales deputat în 1928¹⁷. A fost și președintele Cooperativei Viticole Drăgășani, cooperativa, înființată în 1931, având drept scop valorificarea vinului din această regiune¹⁸.

Vică Georgescu, avocat, a aderat la țărăniști în 1925, deputat de Vâlcea (ales în 1928), prim președinte al tribunalului Vâlcea, în perioada interbelică¹⁹. În 1932 a devenit senator P.N.Ț. pe lista județului Caraș-Severin, fiind exclus din organizația vâlceană. Motivul fusese că, în anul 1929, el depusese la biroul Camerei un proiect de lege care susținea că un fost ministru de justiție, dacă era avocat, nu mai avea dreptul să practice această profesie timp de 5 ani, considerându-se că acel ministru, pledând în fața unor judecători numiți sau promovați de el, ar fi putut fi favorizat de aceștia (ideea nu era nouă, un proiect asemănător fusese propus înainte de primul război mondial de conservatorul Titu Maiorescu, pe atunci ministrul justiției).

¹⁷ Livezeanu 1999, p. 22.

¹⁸ D.J.V.A.N., *Fond personal Croce M.Petre*, dos.1 / 1948-1950, f. 79.

¹⁹ *Credința Noastră*, 7 ianuarie 1944, p. 4.

Proiectul lui Vică Georgescu a fost pe punctul de a atrage demisia ministrului de justiție Grigore Iunian, care l-a înștiințat pe Iuliu Maniu, pe atunci prim-ministru, că va demisiona deoarece neavând alte venituri, nu putea renunța la avocatură timp de 5 ani. Maniu i-a cerut lui Georgescu să renunțe la proiect. Refuzând, Georgescu a părăsit organizația vâlceană, dar a ajuns în 1930 senator de Caraș²⁰.

A fost și redactor al publicației „Cercul” (1927-1944), publicația oficială a P.N.Ț. din Vâlcea²¹. A murit în 7 septembrie 1933 și a fost incinerat la București.

Grigore Graur (1884-1969), ales deputat țărănist de Vâlcea în 1928, nu era vâlcean, fiind impus pe lista organizației vâlcene de către Centru.

Era directorul ziarului „Adevărul” din București (1924-1936)²². La 3 noiembrie 1936, ca urmare a unei înverșunate campanii inițiate de ziarul rival, „Universul”, și susținută zgomotos de grupările extremiste de dreapta, Grigore Graur va trece acțiunile Societății „Adevărul” în proprietatea unei societăți controlate parțial de finanța liberală.

Iosif Andreescu s-a născut la 27 octombrie 1885 în comuna Văleni, județul Muscel. Urmează gimnaziul și școala normală în Câmpulung Muscel, până în 1908. Devine învățător la școala din comuna Malul cu Flori, județul Muscel.

În 1911 a scris broșura „*De ce nu progresăm*”, în care cerea exproprierea pământurilor moșierești în folosul sătenilor, vot universal, școală țărănească și cooperatie. Pentru această broșură, socotită subversivă, este pedepsit fiind mutat la școala din Grădiștea-Vâlcea.

Din 1916 trece la școala de aplicație a școlii normale și a seminarului din Râmnicu Vâlcea. După război devine institutor în acest oraș. A scris de asemenea broșura „*Luptele de azi dintre capitaliști și muncitori*”, în 1926, în care a susținut cu căldură ideea cooperatiei.

Era și autor de cărți didactice pentru cursul primar, industrial, școli de meserii (alături de profesorii universitari Iosif Gabrea și Ion Simionescu).

În 1931 a publicat chiar broșura „*Școala complementară*”. A întemeiat cea dintâi școală industrială de ucenici din Oltenia, în 1919,

²⁰ Livezeanu 1999, p. 29-30.

²¹ Tamaș 1994, p. 203.

²² Livezeanu 1999, p. 22.

în care a lucrat gratuit timp de doi ani, la această școală el funcționând însă 19 ani²³.

Era și întemeietor al școlii pentru pregătirea constructorilor de case țărănești, unică în România. Era, de asemenea, autorul concepției școlii țărănești.

Creator, în 1928, alături de Teodor Geantă și P. Rozeanu, al celei dintâi bănci „învățătoresți” din România (pe care a și condus-o ca director până în 1933) și raportor în congresele învățătorilor la chestiunile băncii învățătoresți, școli complementare etc. A fost și un activ sprijinitor al sporirii fondurilor pentru căminul învățătorilor vâlceni²⁴. Din 1939 este director al Căminului Cultural Județean.

A candidat în mai multe rânduri pe listele P.N.Ț. ale județului Vâlcea pentru Senat, fiind ales în 1926. În 1932 a fost ales deputat pe lista național-țărănistă.

În 1930 a devenit prefect administrativ (conform reformei administrative din 1929, acesta prelua cea mai mare parte a atribuțiilor prefectului, care rămânea doar reprezentantul guvernului)²⁵. Din 1927 până în 1938 a deținut funcția de vicepreședinte al organizației P.N.Ț. Vâlcea. A fost, de asemenea, prefect al județului în perioada 1944-1946, după ce în prealabil trecuse la P.N.Ț.-Anton Alexandrescu²⁶.

Dumitru Ogrezeanu, șeful sectorului Horezu, din 1934. Deputat în urma alegerilor din 1937²⁷.

Constantin Ștefănescu-Amza (1875-1964), general, ministrul apărării naționale între 1931-1932 (în guvernele Nicoale Iorga și Alexandru Vaida-Voievod). Luptase în campania din anul 1913 (Al Doilea Război Balcanic) și în Primul Război Mondial.

Este întemeietorul Muzeului Militar Național, înființat prin Decretul 6064 din 18 decembrie 1923, el fiind primul director al muzeului. Din inițiativa sa, în calitate de comandant al Școalelor și Centrului de Instrucție al Geniului s-au lansat atât operațiunile de colectare a fondurilor necesare, cât și organizarea concursului pentru stabilirea realizatorului monumentului Statuia geniului „Leul”, inaugurat în 1929. A deținut apoi funcția de Președinte al Societății de Radiodifuziune (1936-1940).

²³ D.J.V.A.N., *Fond personal I.M. Alexandrescu*, dos. 19, vol. I, np.

²⁴ *Tribuna Vâlcei*, martie 1937, p. 3.

²⁵ Livezeanu 1999, p. 23.

²⁶ Livezeanu 1999, p. 75.

²⁷ Livezeanu 1999, p. 42-43.

În 1939, Ștefănescu-Amza va fi ales de regele Carol al II-lea senator în cadrul Frontului Renașterii Naționale.

Ștefănescu-Amza a fost legat și de Vâlcea. A devenit senator de Vâlcea în 1932. La 22 ianuarie 1933, după înlăturarea lui din funcția de ministru al apărării, probabil datorită simpatiei sale pentru partidul lui Grigore Iunian, la Vâlcea au loc alegeri parțiale pentru Senat, Colegiul universal. Câștigă țărănistul Gheorghe Roșescu.

Constantin Ștefănescu-Amza

Prefecții țărăniști:

Constantin Tetoianu, avocat, prefect al județului între anii 1928-1929²⁸. În 1939 a intrat în Parlament ca deputat din partea Frontului Renașterii Naționale. A fost automat exclus din organizația național-țărănistă vâlceană²⁹.

Dem Teodorescu, avocat, a fost pentru o scurtă vreme prefectul județului, în 1929, murind însă la scurt timp după încredințarea mandatului³⁰.

²⁸ Livezeanu 1999, p. 23.

²⁹ Livezeanu 1999, p. 51.

³⁰ Livezeanu 1999, p. 24.

Primarii țărăniști ai orașului Râmnicu Vâlcea au fost:

Dem Berbescu, avocat, a fost primar al Râmnicului între anii 1928-1929 și 1932-1933³¹.

Alexandru Dumitrescu-Colțești, s-a născut la 13 ianuarie 1901 în comuna Colțești-Vâlcea. Urmează cursurile liceelor „Lahovari” din Râmnicu Vâlcea și „Carol I” din Craiova. Absolvește Facultatea de Drept din București în anul 1922. Devine magistrat la Judecătoria din Sinești, în 1923, după satisfacerea serviciului militar, dar după doi ani demisionează și se consacră avocaturii.

În 1926 se stabilește la Râmnicu Vâlcea. În martie 1930 devine primar al orașului Râmnicu Vâlcea³². Era un traseist politic. În 1927 organizase Liga Apărării Naționale Creștine la Vâlcea. Apoi, în perioada 1932-1940, a făcut parte din Partidul Radical Țărănesc condus de Grigore Iunian, fiind chiar șeful acestei organizații în județul Vâlcea³³. În 1945 a devenit președinte al organizației P.N.Ț. Vâlcea (1945-1946).

A fost arestat în mai multe rânduri. Nu a avut nici un avantaj din faptul că în 1934 l-a apărut pe Bădică Marinescu, viitorul șef al comuniștilor vâlceni (după 23 august 1944), dat în judecată pentru că împărțise manifeste cu caracter comunist în Râmnic. Comuniștii îl închid la Aiud (1948-1950). În 1959 este condamnat la 25 de ani de muncă silnică pe motiv că ar fi încercat să reconstituie organizația P.N.Ț. Vâlcea³⁴.

A fost însă un remarcabil om de cultură. A scris poezii, teatru și a scos și câteva reviste: „Idea națională” (1925), „Cercul” (1931) și „Vremea nouă” (1932-1937). Pentru gazetele și revistele din capitală a publicat numeroase articole pe diferite teme: politice, economice sau juridice³⁵.

Conducătorii tineretului țărănist

Radu Livezeanu (1909-1999) a fost fiul avocatului Andrei Livezeanu. A urmat cursurile Facultății de Drept din București, practicând avocatura la Râmnicu Vâlcea între anii 1930-1940.

³¹ Livezeanu 1999, p. 23.

³² D.J.V.A.N. *Fond personal I.M. Alexandrescu*, dos.19 vol. I, np.

³³ Tamaș 1994, p. 204.

³⁴ Livezeanu 1999, p.78 și 112.

³⁵ D.J.V.A.N., *Fond personal I.M. Alexandrescu*, dos.19 vol. I, np.

În 1928, împreună cu un grup de studenți, a înființat organizația tineretului țărănist din județul Vâlcea. Ca publicație a tineretului țărănist întâlnim acum periodicul „Graiul nostru” ce a apărut în 1929³⁶.

Foarte activ sub aspect politic, Livezeanu devine șeful sectorului P.N.Ț. din Lădești (compus din 10 comune) și candidează pentru Parlament la alegerile din 1929 și 1937. În ianuarie 1941 reconstituie P.N.Ț. Vâlcea și ocupă funcția de președinte interimar. La alegerile din noiembrie 1946 ocupă locul 2 pe lista depusă de P.N.Ț. Vâlcea.

Arestat în 1947, este condamnat la 7 ani de închisoare, perioada de detenție petrecând-o în penitenciarele de la Jilava, Aiud, Canal Dunăre-Marea Neagră, Ocnele Mari și Oradea.

Eliberat în 1955, este din nou arestat în ianuarie 1959, împreună cu toată organizația P.N.Ț. Vâlcea și condamnat la 25 de ani de muncă silnică. Este deținut la penitenciarele Galați, Jilava, Craiova, Botoșani; e transferat iar la Jilava, de unde e eliberat în vara anului 1964, în urma grațierii generale (soția, Lucia Livezeanu, este și ea arestată și închisă în mai multe rânduri, pentru vina de a fi consoarta unui lider țărănist marcant).

La 3 ianuarie 1990, împreună cu un grup de apropiați, a refăcut în locuința sa organizația vâlceană a P.N.Ț., fiind ales și președinte al acesteia, funcție pe care o va deține până în 1993, când din cauza vârstei înaintate, se retrage. E imediat ales președinte de onoare al organizației. În perioada 1992-1996 a fost deputat în Parlamentul României și decanul de vârstă al Camerei Deputaților, în aceeași perioadă.

A încetat din viață la 21 august 1999 și a fost înmormântat la cimitirul Sf. Ioan din Râmnicu Vâlcea³⁷.

Anton Alexandrescu, originar din comuna Laloșu (Vâlcea), este unul dintre membri fondatori ai organizației tineretului țărănist din Vâlcea. A făcut parte și din conducerea centrală a tineretului P.N.Ț. (alături de inginer Tudor Ionescu, președinte, și Nestor Badea, Victor Jinga, N.N. Vasiliu etc, membri). A fost conducătorul Tineretului Universitar Național-Țărănesc.

A studiat la Academia comercială și la absolvire a obținut un post modest la Banca Națională.

În 1945 a provocat o sciziune în cadrul P.N.Ț, creând P.N.Ț.-Anton Alexandrescu, un mic grup politic.

³⁶ Tamaș 1994, p. 203.

³⁷ Tamaș 1994, p.160 -163.

Defecțiunea lui nu a afectat prea mult Partidul Național Țărănesc, nefiind urmat decât de câțiva membrii din provincie care au primit funcții de prefect. Comuniștii s-au folosit de el și, când s-au instalat bine la putere, s-au dispensat de serviciile lui.

Se consideră că a părăsit P.N.Ț. din rațiuni oportuniste și, deși avea cu siguranță vederi stângiste, se pare că tot din oportunism a consimțit să facă jocul comuniștilor în distrugerea P.N.Ț.

A fost considerat o personalitate politică minoră, aservită regimului Groza. Anton Alexandrescu a intrat în guvernul Groza ca ministru al Cooperăției (1945-1946), la 42 de ani. În noiembrie 1946 a fost primul pe lista Blocului Partidelor Democratice din Vâlcea, fiind ales deputat. A fost înlocuit la minister de Romulus Zăroni, după alegeri, pe 29 noiembrie 1946³⁸. În 1950 a devenit rector al Academiei de Studii Economice din București.

Anton Alexandrescu

PARTIDUL ȚĂRĂNESC DR. N. LUPU

Partidul Țărănesc dr. N. Lupu s-a format în 1927, prin retragerea din P.N.Ț. a unui important grup, susținători ai fostului partid țărănesc, rămași nemulțumiți după fuziunea cu P.N.R. Era un partid de stânga care preconiza măsuri radicale și idei democratice. Organizații ale acestui partid au fost și în Vâlcea. Șeful organizației vâlcene era Adam Ionescu din Horezu și, printre membrii marcанți, preotul Dumitru Dăbuleanu din Drăgășani. Organul de presă al acestui partid era „Aurora Vâlcii,” apărut în 1933³⁹.

³⁸ Tamaș 1994, p.74 -75.

³⁹ Tamaș 1994, p. 204.

Adam Ionescu, era avocat, născut la 15 februarie 1887 la Vaideeni, județul Vâlcea. A fost licențiat „magna cum laude” al Facultății de Drept din București. Doctor în Drept al Universității din Paris. Fiind un specialist recunoscut, a contribuit la elaborarea codului penal unificat (1937).

Domiciliul stabil era la București, Bulevardul Maria nr.41⁴⁰. Traseist politic. A trecut prin mai multe partide. A fost averescan, și chiar deputat al acestui partid între anii 1920-1921, a trecut apoi la național-țărăniști, apoi la partidul dr. Lupu (ales deputat de Vâlcea pe listele acestui partid în 1932 și 1933). În 1934, dr. Lupu a revenit în partid iar partizanii lui s-au încadrat imediat în partidul din care plecaseră fără un motiv temeinic⁴¹.

La Vâlcea fuziunea s-a produs în 27 mai 1934, în sala Fabricii de tăbăcărie a lui Costică Șteflea. La eveniment a participat și Armand Călinescu. Președintele organizației fuzionate a devenit Dinu Simian, deși Adam Ionescu voia și el să dețină această funcție. Secretarul general al organizației fuzionate devine Mihail Roșianu. Pe 10 noiembrie 1934, la Râmnicu Vâlcea sosește și doctorul Lupu. Dinu Simian l-a abătut de la drumul său spre Pitești, acesta mergând în județul Gorj la Ion D. Isac, fiindu-i nun la un botez⁴².

Nemulțumit că nu a devenit el șeful țărăniștilor vâlceni, în 1934, Adam Ionescu trece la Frontul Românesc, partidul lui Alexandru Vaida-Voevod. El devine chiar, datorită sprijinului pe care îl acordase lui Vaida-Voevod în lupta acestuia cu Maniu pentru șefia P.N.Ț., șeful organizației vâlcene a Frontului Românesc⁴³.

PARTIDUL RADICAL ȚĂRĂNESC

În anul 1932, după alegeri, Grigore Iunian, fost ministru de justiție și importantă personalitate politică, a părăsit P.N.Ț. Motivarea demisiei a fost punctul său de vedere, divergent de al partidului, privind modalitatea conversiunii datoriilor agricole. Iunian a înființat Partidul Radical Țărănesc. Nici Iunian nu a fost urmat decât de foarte puțini membri ai partidului.

⁴⁰ D.J.V.A.N, fond *Tribunalul Vâlcea, secția I*, dos.7 / 1928, f.1.

⁴¹ *Observatorul*, din 1 octombrie 1934, p. 4.

⁴² Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, fond I 1551/vol.2, f. 253-255 V.

⁴³ Mușat, Ardeleanu 1988, p. 242, vezi și D.J.V.A.N., fond *Prefectura județului Vâlcea*, dos. 22 /1922, f.153 și 334.

Din Vâlcea i s-a alăturat avocatul Alexandru Dumitrescu-Coltești (devenit președinte al organizației vâlcene), care în 1937 a fost ales deputat din partea acestui partid.

După moartea lui Iunian, petrecută în 1940, iunianiștii au revenit la P.N.Ț.⁴⁴ Iunianiștii au scos la Vâlcea gazeta „Vremea nouă”, pe când maniștii scoteau o gazetă rivală, „Țărănismul vâlcean”⁴⁵.

UNIUNEA AGRARĂ / PARTIDUL AGRAR

Între anii 1932-1936 a purtat numele de Uniunea Agrară, iar între 1936-1938 cel de Partid Agrar. Era partidul lui Constantin Argetoianu care, după eșecul guvernării Iorga-Argetoianu (1931-1932), a întemeiat acest partid pentru a se menține în viața politică. Partidul a avut organizații în majoritatea județelor țării, printre care și la Vâlcea.

Partidul avea ca țel integrarea industriei în cadrul intereselor agrare și era reprezentat de proprietarii de pământ, dar și de intelectualii cu profesii libere, foști membri ai celorlalte partide și grupări politice. Președintele organizației vâlcene era Petre Al. Măinescu⁴⁶.

Petre Al. Măinescu, născut la 16 februarie 1890 la Craiova, era fiul colonelului Alexandru Măinescu.

Studii: licențiat în litere și drept la Paris, doctor în drept, doctor în științe politice și economice. Membru al delegației permanente a partidului. Deputat în anii 1920-1921 și senator între 1931-1932.

Se înrudea prin bunicul său, Petre Măinescu, cu Constantin Argetoianu⁴⁷- acesta se căsătorise cu Sofia Argetoianu din familia politicianului amintit.

Era mare proprietar, cu moșii în județele Vâlcea, Argeș și Dolj. Se căsătorise cu Maria (Lala) G.I. Olănescu în 1928⁴⁸.

Înainte de 23 august 1944 a fost administrator al moșiei soției sale (150 ha). Arestat în ianuarie 1945 și închis până la 21 septembrie 1945. A făcut icter și a murit puțin timp după aceea. Era cumnat cu șeful liberalilor vâlceni, Nicolae Budurescu. Domiciliul lui în Râmnicu Vâlcea era în strada Traian nr. 160.

⁴⁴ Livezeanu 1999, p. 34.

⁴⁵ *Naționalul Vâlcei*, nr. 60 / decembrie 1932, p. 8.

⁴⁶ *Ibidem*, nr. 55 din iulie 1932, p. 2; Tamaș 1994, p. 204.

⁴⁷ D.J.V.A.N., Fond personal *Petre Al. Măinescu*, np.

⁴⁸ Mușat, Ardeleanu 1988, p. 300.

În funcțiile de conducere, până la reorganizarea organizației județene a partidului din 1937, mai erau⁴⁹:

Alexandru Săltea, maior, avocat, fost senator, mare proprietar din Bujoreni-Vâlcea. A fost vicepreședintele organizației județene a partidului până în 1937.

C.G. Dimitriu-Bubi, mare proprietar, fost primar, fost consilier județean, originar din Sutești-Vâlcea. A fost și el vicepreședinte al organizației județene până în 1937.

Luca D. Ștefănescu, a fost până în 1937 secretarul organizației; mare proprietar, fost director de bancă în Drăgășani.

În vederea alegerilor din 1937, partidul s-a reorganizat temeinic, în funcțiile de conducere apărând acum oameni noi precum: *Ion Paraschivescu* - a devenit vicepreședintele organizației (era și președintele prunarilor din județul Vâlcea); *Ioan Gh. Ianculescu* - a devenit secretarul general al organizației (era și directorul Băncii Comerciale din Râmnic, fost consilier județean).

În 1936 existau 136 de organizații ale Partidului Agrar în cele 9 plăși ale județului Vâlcea, grupate în 19 sectoare. În județ circula și officiosul partidului, ziarul „Pământul nostru”, ziarul având în Vâlcea circa 50 de abonamente, însă pentru editarea lui organizația trebuia să contribuie lunar cu suma de 1.000 de lei.

În 1938, când partidele politice vor fi interzise, Argetoianu a dat indicația organizațiilor județene să se organizeze în „asociațiuni agricole” sau syndicate agricole, pentru apărarea și promovarea, în continuare, a intereselor profesionale țărănești.

PARTIDUL NAȚIONAL AGRAR

P.N.A. s-a constituit în 10 aprilie 1932, ca urmare a desprinderii din Partidul Poporului (al mareșalului Averescu) a unui numeros grup în frunte cu Octavian Goga, devenit președinte al noii formațiuni politice. Partidul și-a dovedit „vitalitatea” la alegerile din 1932, când a obținut 8 mandate în Parlament.

La 14 iulie 1935, prin fuziunea cu Liga Apărării Naționale Creștine a lui A.C. Cuza și formarea Partidului Național Creștin, P.N.A. și-a încheiat existența.

Dumitru Zeana a fost președintele organizației vâlcene până la fuziunea P.N.A. cu L.A.N.C. din 1935⁵⁰. Zeana a condus și ziarul organizației de partid, „Agrarul vâlcean” (1932).

⁴⁹ D.J.V.A.N., *Fond personal Petre Al. Măinescu*, np.

⁵⁰ *Steaua*, nr.1/15 iunie 1931, p. 2, vezi și Corneliu Tamaș, *op.cit.*, p. 204.

Ion Jugureanu, colonel, a fost secretarul general al organizației vâlcene.

Tiberiu Anastasiu, șeful sectorului Drăgășani, era socotit „cel mai vechi membru al organizației din județ”⁵¹.

La 26 februarie 1935, în sala Adreani din Râmnicu Vâlcea, a avut loc congresul organizației vâlcene a P.N.A., la care au luat cuvântul Octavian Goga, președintele partidului, Ioan Petrovici, fost ministru, preotul Mihăileanu, decanul Facultății de teologie din București, și Ion Vasilescu-Vlăjan (avocat, dramaturg, publicist și om politic). Șeful organizației vâlcene devine acum *Gogu Pleșoianu*.

PARTIDUL ȚĂRĂNESC AL ARMONIEI SOCIALE

Este creația profesorului de matematică de la Liceul „Alexandru Lahovari”, dintre anii 1921-1929, Nicolae Enache de la Olt. De fapt, acest partid fusese înființat la 7 iulie 1916, cu următorul program: împrăștierea țăranilor prin exproprierea moșiilor boierești, acordarea votului universal, justificarea existenței fiecărui individ și controlul provenienței averilor.

La 20 octombrie 1919 se unește cu gruparea „Partidul Poporului”, înființată și condusă de Alexandru M. Popescu, un vizionar din comuna Balta Mehedinți, doctor în medicină la Paris, pe care îl cunoștea din perioada studenției. Enache și Popescu, cu forțe unite, scot ziarele „Soarele” (motiv pentru care partidul lui Enache este cunoscut și ca partidul „Soarelui”), organ central de propagandă, și „Puterea poporului”, organ local pentru Oltenia.

La 28 februarie 1920, fuzionează cu „Partidul național radical al țăranilor și muncitorilor din Transilvania”, care fusese înființat de către luptătorul democrat dr. Amos Frâncu.

Noua grupare politică ia numele de „Partidul Țărănesc și Muncitoresc al Armoniei Sociale din România”. Probabil în 1927 își reia denumirea inițială, ca și libertatea de mișcare, căci îl întâlnim înscris cu denumirea sus menționată în competiția electorală, cu semnul electoral un unghi drept. Partidul, care avea ca secretar pe avocatul *Ion Mărăcineanu*, plătea taxe, difuza manifeste și participa la alegeri. În 1928 a fuzionat cu Liga Apărării Naționale Creștine, participând și la alegerile din acel an⁵².

⁵¹ *Îndrumarea Vâlcei*, nr. 43-44 /25 ianuarie 1935, p.3.

⁵² *Ecoul Ligii*, nr.1/1 decembrie 1928, p. 1.

Nicolae Enache de la Olt (1875-1938) se născuse la 17 august 1875 în comuna Dozești (astăzi Fântățești, județul Vâlcea, într-o familie de țărani săraci.

A urmat cursurile Colegiului „Carol I” din Craiova, întreținându-se singur, prin meditații.

În 1899, după terminarea liceului și satisfacerea serviciului militar, pleacă la Paris.

Studiază timp de nouă ani matematicile și astronomia la Sorbona, susținând chiar un strălucit doctorat, în 1908. Profesorii de aici i-au dat și adaosul „de la Olt” când, uimiți de istețimea tânărului român, i-au cerut să arate pe hartă locul unde s-a născut; atunci studentul le-a arătat unde este trasat pe hartă râul Olt, spunându-le că s-a născut „cam pe lângă Olt”. Consiliul profesoral, ca semn de distincție, l-a numit Nicolae Enache de la Olt.

Enache de la Olt a fost unul dintre cei dintâi români care a făcut studii științifice asupra fluidelor, fiind un precursor al acestei ramuri a științei⁵³.

Alți membri ai acestui partid au fost: Ștefan Drăghicescu, Iosif I. Constantinescu-Măciuceanu, Nicolae Ștefănescu, Mihail I. Predoescu, Ionel Anania-Moraru, L.G. Diaconescu etc.

2. Reforma agrară generează... nemulțumiri și violențe

Violențele țărănești

Din suprafața județului Vâlcea de 408.100 ha, cea arabilă era de 90.854 ha, adică 22,26 % din suprafața județului și 0,31 % din suprafața țării. Marea proprietate era constituită pe 4.478 ha (4,93 %), iar mica proprietate pe 86.376 ha (95,07 %)⁵⁴.

Vâlcea era, deci, un județ de mici proprietari. Agricultură județului avea o producție variabilă, aceasta fiind în funcție de condițiile climatice. Cea mai mare producție a fost realizată în anul 1936 când s-au recoltat 13.700 tone grâu și 85.000 tone porumb. Numărul animalelor a crescut considerabil. Șeptelul județului număra, în 1938, 80.432 bovine, 149.175 oi, 10.905 cai etc⁵⁵.

După 1918, cresc frământările și acțiunile țărănești. Ele au fost de mai multe feluri:

⁵³ Crăciunescu 1982.

⁵⁴ *Anuarul statistic al României*, Imprimeria Națională, București, 1937, p. 59.

⁵⁵ D.J.V.A.N., fond *Camera de comerț și industrie Rm. Vâlcea*, dos.1 / 1938, f. 35, 54-55 și dos. 1/1936, p. 66.

- 1 **Legate de folosirea de către unii țărani a metodelor „bolșevice” de realizare a reformei agrare.** Astfel, în primăvara anului 1919, moșierul Săltea din comuna Muereasca se plândea prefecturii județului împotriva țăranilor „care nesocotesc dreptul de proprietate folosindu-se procedeul bolșevic de a intra cu forța pe moșie”⁵⁶. Primăria comunei Orlești era și ea îngrijorată de existența propagandei bolșevice, țăranii fiind gata să se răzvrătească. Erau și numiți unii dintre acești revoluționari: Gheorghe N. Predescu și Nicolae I. Dobrinescu⁵⁷. În satul Trepteni, plasa Dănicei, țăranii se ridică împotriva arendașului de pe moșia lui Alexandru Iliescu⁵⁸. Pe moșiile Lahovari din comunele Șirineasa și Slăvitești sătenii se ridică în primăvara anului 1920 împotriva arendașilor, care cer ajutor de la prefectura județului, arătând că sunt amenințați de răscoală⁵⁹. În comuna Ghioroiu, învățătorul Ilie Voicu a revoltat chiar circa 200 de locuitori, în sensul trecerii cât mai grabnice la împărțirea pământurilor. Poliția semnală și circulația ziarelor revoluționare „Adevărul” și „Chemarea” care conțineau cântece și articole incitatoare. Trecerea la înfăptuirea reformei agrare din 1921 nu a dus la satisfacerea doleanțelor țăranilor. Reforma a fost aplicată ciuntit, înfăptuirea ei durând mulți ani după legiferare. Mișcările țăranilor vâlceni nu vor căpăta însă niciodată un conținut exploziv.
- 2 **Legate de cămătărie.** Cămătaria devenise un fenomen care secătua satul românesc de resurse. După venirea la putere a P.N.Ț., în 1928, au fost date două legi importante: a) *Legea pentru organizarea creditului funciar rural și a creditului agricol* (trebuia să stimuleze aflurile de capital românesc și străin care să satisfacă nevoile de finanțare ale agriculturii românești) - pentru soluționarea acestei probleme, la 9 aprilie 1931, s-a creat Banca Agricolă - și b) *legea pentru reglementarea circulației pământurilor dobândite prin legile de împrumut* - 20 august 1929 - (urma să încurajeze formarea de ferme agricole individuale, cu o suprafață de maximum 25 de hectare). Legea avea și profunde implicații sociale deoarece, prin acest act, pământul primit de țărani în 1921 putea fi vândut, ceea ce a dus la întărirea burgheziei sătești.

⁵⁶ D.J.V.A.N., fond *Prefectura județului Vâlcea*, dos. 41/1919. np.

⁵⁷ *Ibidem*, dos. 37 / 1919, np.

⁵⁸ Arhiva Statului Pitești, fond *Pretura plășii Dănicei*, dos 2/1919, np.

⁵⁹ D.J.V.A.N., fond *Prefectura județului Vâlcea*, dos.3 / 1920, np.

În anii anteriori crizei economice, de reală prosperitate, când prețurile obținute de agricultori pe produsele agricole fuseseră încurajatoare, mulți țărani au împrumutat bani de la bănci ori de la cămătari, cu care au cumpărat pământ, mașini agricole, animale de rasă, semințe selecționate sau au plătit forța de muncă închiriată. Cei mai săraci dintre săteni au împrumutat, de asemenea, bani dar pentru a cumpăra alimente în perioadele critice ale anului, în lunile de dinaintea recoltării, când rezervele lor din recolta precedentă erau epuizate. Odată cu scăderea prețurilor produselor agricole, toți acești țărani datornici au devenit insolvabili.

Situația țăranimii s-a agravat continuu. Din cauza creșterii impozitelor, dublată de scăderea prețurilor la produsele agricole, țăranii au ajuns la mâna statului și mai ales a cămătarilor, care le percepeau dobânzi de 15%-20%, și chiar de 50% - și chiar mai mult (!) - , deși prin majoritatea statelor europene dobânda era de 8-10%⁶⁰. Creditorilor le stătea la dispoziție soluția legală a scoaterii la vânzare silită a bunurilor persoanelor rău platnice. Însă diminuarea prețului pământului a fost atunci atât de mare încât, în foarte multe cazuri, nu mai acoperea valoarea creanței restante. Dar, deposedarea debitorilor de averea avută în proprietate devenea o operație extrem de riscantă, atâta vreme cât numărul celor datornici dintr-o anumită localitate era destul de mare.

Cum neliniștea socială se extindea continuu, guvernării s-au văzut nevoiți să intervină pe căi legale pentru a stopa executările silite. În 1929, din inițiativa unor personalități democratice s-a creat „**Liga contra cametei**”.

Ea era condusă de Emilian Antonescu, profesor universitar la Facultatea de drept din București. O secțiune a Ligii s-a deschis și la Râmnicu Vâlcea. Președintele acesteia era Dem I. Diaconescu, din conducerea secției vâlcene mai făcând parte și Ion Diaconescu (învățător pensionar din comuna Bătășani, tatăl președintelui), Constantin Șteflea (industriaș din Râmnicu Vâlcea), Vasile Olteanu (învățător, președintele secției Drăgășani), Teodor Geantă (institutor, președintele Băncii corpului didactic și șeful organizației liberale-georgiste din Râmnicu Vâlcea), precum și preotul Dumitru Dăbuleanu din Drăgășani. Pe 19 octombrie 1930, Liga a încercat organizarea unei manifestații spontane la

⁶⁰ Document emis de poliția orașului Râmnicu Vâlcea la 8 mai 1930, aflat în posesia autorului, p. 1.

Drăgășani, dar oamenii adunați acolo, deși foarte îndârjiți, au fost împrăștiați fără ca poliția să folosească violența⁶¹.

Pe 8 noiembrie 1930, la Râmnicu Vâlcea, Liga ține un congres impunător. Din partea secțiunii vâlcene au participat 135 de săteni și 15 meseriași, dar au participat și invitați din județele Gorj și Olt (prin colonelul Stoica) și București, prin Adam Ionescu, avocat din București. Constantin Șteflea a spus atunci „*că statul trebuie să vină cu legi care să înfrâneze poftele a circa 30.000 de cămătari, față de mai bine de 17 milioane de debitori*”, arătând și faptul că debitorii mai au o singură speranță, regele Carol al II-lea.

Acum au început pregătirile pentru elaborarea și adoptarea unei legi a conversiunii datoriilor agricole. S-a încercat, prin patru legi de conversiune, reducerea datoriilor agricole și urbane. Deși aplicarea reconversiei datoriilor agricole a fost întârziată în repetate rânduri, invocându-se pierderile pe care le-ar fi suportat statul din bugetul său, criza agriculturii i-a obligat pe guvernanți să adopte mai multe legi (1931, 1932) prin care i-au scutit pe țărani de plata datoriilor către stat (guvernele național-țărăniște din perioada crizei economice au avut, totuși, o atitudine favorabilă marilor proprietari de pământ). Ultima, cea din 7 aprilie 1934, care a devenit operantă, a redus datoriile agricole și urbane la un quantum de 50% și la plata lor eșalonată în decurs de 17 ani, cu o dobândă de numai 1% pe an.

Măsura conversiunii datoriilor a salvat pe agricultori și pe ceilalți debitori de la faliment. Interesant este că la întrunirea din 8 noiembrie 1930 a cuvântat și Anton Diaconescu, cizmar, socialist, președintele Corporației meseriașilor din Râmnicu Vâlcea, în numele meseriașilor. El a arătat că „*deși meseriașii din Râmnicu Vâlcea nu au datorii, deoarece lor nu li se acordă credite din partea băncilor, se asociază cu mișcarea începută deoarece din cauza cametei muncitorii agricoli sunt sărăciți și din această cauză nu mai pot să își achiziționeze cele necesare traiului de la meseriași, astfel că și aceștia au de suferit*”. Continuând a vorbi contra cametei, numitul a deviat atacând capitalul, alunecând astfel spre teoriile socialiste, revenind apoi la ideea inițială, de a vorbi contra cametei. A fost singurul vorbitor care nu a amintit de regele Carol al II-lea, ca despre un salvator.

⁶¹ Notă telefonică emisă de poliția orașului Drăgășani la 20 octombrie 1930 către poliția din Râmnicu Vâlcea, notă aflată în posesia autorului, p. 1.

Un alt vorbitor a fost colonelul Stoica, el arătând că până acum au fost definite două feluri de revoluție, de sus în jos și de jos în sus. Cea de sus în jos a fost reforma agrară din 1921, care s-a făcut cu exproprierea latifundiarilor. Urma cea de jos, el cerând măsuri rapide contra cămătarilor și exproprierea capitalurilor acestora pentru ca revoluția de jos în sus să nu izbucnească. Adam Ionescu, avocat din București, delegatul centrului, a arătat că suma totală a datoriilor se ridica la circa 180 de miliarde de lei, cu toate că suma de bani care circula pe piața țării nu era decât de 20 de miliarde, deci diferența nu poate fi decât rezultatul cametei.

A vorbit și Teodor Geantă arătând că Banca corpului didactic trebuia să apere și pe profesori de cămătari⁶².

Se pregătea un nou congres general al Ligii contra cametei - care a și avut loc la 16 decembrie 1930, la București. La 20 decembrie 1930, o acțiune de protest a realizat și populația din Drăgășani care a manifestat contra cametei ce ajunsese la dobânzi monstroase, depășind 350% (!!!). Numai intervenția energică a poliției și a trupelor de jandarmi, care au recurs la forță, a determinat împrăștierea manifestanților din fața orașului⁶³. De teama stării explozive în creștere, încă de la 3 iunie 1930, guvernul a inițiat discuții parlamentare în vederea suspendării executărilor silite; iar la 3 aprilie 1931 a trecut prin parlament *Legea contra cametei* prin care se impunea ca dobânda practică de cămătari să nu o depășească pe cea a Băncii Naționale cu mai mult de 2%. Conjunctura tensionată a guvernărilor P.N.Ț. și-a pus amprenta și asupra teoriei și practicii țărăniste.

Într-un raport întocmit de pretorul plășii Horezu, în urma inspecției făcute la 21 februarie 1931, în mai multe comune rezulta că „majoritatea dintre țărani sunt săraci și cu greu fac față nevoilor zilnice”⁶⁴.

Asemenea situații sunt întâlnite în numeroase comune din Vâlcea, dar mai dificilă era cea existentă în nordul județului, unde țăranilor săraci li s-au adăugat sute de lucrători de la societățile forestiere care au dat faliment și care au fost concediați fără să li se plătească salariile pe un an întreg⁶⁵.

⁶² Document emis de poliția orașului Râmnicu Vâlcea la 9 noiembrie 1930, aflat în posesia autorului, p. 2.

⁶³ D.J.V.A.N., fond *Prefectura județului Vâlcea*, dos. 37/1935, f. 55.

⁶⁴ *Ibidem*, dos. 34/1931, f. 69.

⁶⁵ Dumitrașcu 1982, p. 177.

În luna martie 1931, autoritățile județene care au inspectat comunele de pe valea Peșceanei informau că: „*Poporul este foarte nemulțumit, că starea de spirit a populației este tulbure din cauza crizei generale*”⁶⁶. Tot în această perioadă sunt semnalate o serie de acțiuni protestatare, fapt ce făcea ca Inspectoratul de poliție Craiova să releve într-un raport înaintat Ministerului de Interne la 6 martie 1931 că, în comparație cu celelalte județe din Oltenia, în Vâlcea „*spiritele sunt mult mai agitate*”⁶⁷.

Dintre mișcărilor țărănești care au izbucnit la sate în 1931 se remarcă revolta din comuna Crețeni, care a pornit din cauza jafului la care erau supuși țărani din partea băncilor.

Această răscoală a avut un profund ecou în tot județul și numai intervenția autorităților a potolit spiritele agitate⁶⁸. Acțiuni ale maselor țărănești determinate de lipsa de pășuni și izlazuri s-au înregistrat la Bubuiești-Runcu, Lăunele de Jos, Dănicei, Dăiești, Fedeleșoiu etc.

La 22 iunie 1931, în comuna Mateești, un mare număr de țărani în frunte cu învățătorul Mihail Roșianu au „*îndepărtat cu forța autoritățile comunei ...punând stăpânire pe localul primăriei*”⁶⁹. Autoritățile au intervenit în forță pentru păstrarea ordinii publice amenințate punând capăt acestei acțiuni. O acțiune asemănătoare s-a petrecut și în comuna Obislavu⁷⁰.

3. **Legate de protestele podgorenilor.** La 8 decembrie 1935, la Drăgășani a avut loc o mare acțiune de protest a podgorenilor: „*Suntem goi și flămânzi; dreptate cerem, dacă nu ni se va da, o cucerim că ne-au învățat Mărășeștii, Oituzul și Neajlovul cum se cucerește o cauză și o dreptate*”. Intervenția parlamentarilor vâlceni, care au dat asigurări că vor susține cauza podgorenilor în parlament, a contribuit la împiedicarea transformării agitației țărănimii într-o revoltă⁷¹.

Soluțiile pentru agricultura vâlceană

Pornind de la realitățile agriculturii vâlcene și naționale, institutorul Iosif Andreescu din Vâlcea făcea în 1933 următoarea analiză a stării agriculturii românești, în articolul „Glasul cifrelor”:

⁶⁶ D.J.V.A.N., fond *Prefectura județului Vâlcea*, dos. 29/1931, vol. I, f. 148.

⁶⁷ *Ibidem*, dos. 23 / 1931, np.

⁶⁸ Dumitrașcu 1982, p. 178.

⁶⁹ Dumitrașcu 1982, p. 178.

⁷⁰ *Dimineața*, 14 septembrie 1931, p. 1.

⁷¹ D.J.V.A.N., fond *Comisariatul poliției Drăgășani*, dos. 8 / 1935, f. 154 și 159.

„Cifrele au glas, vorbesc și oglindesc realitatea cu precizie și claritate. Ce ne spun cifrele: că țăranul român produce la hectar o cantitate de 3 ori mai mică decât cel din America și Olanda, de 2 ori mai mică decât cel din Australia și de 3/4 din producția țăranului din Rusia. Prin urmare încasează pe grâu mult mai puțin decât concurenții lui din alte țări. Și acum consecințele:

a) *Țăranul român se subalimentează;*

b) *Țăranul român nu mai susține cu contribuția lui ramurile statului, județelor și comunelor. Veniturile statului au scăzut cu aproape 60 % (de la 38 miliarde la 18 miliarde). Instituțiile se dezorganizează și existența țării este amenințată, fiindcă nu are cu ce să cumpere arme și muniții pentru soldați și nici cu ce plăti omeneste pe funcționari. Țărănimea nu poate contribui la alimentarea bugetului statului de 18 miliarde din acest an decât cu suma de 600 milioane. Nici un miliard. Și suntem țară agricolă....*

c) *Fiind săraci, țărani români nu pot să-și facă gospodăriile igienice și estetice; își irosesc sănătatea în colibe lipsite de aer și lumină și cad pradă bolilor molipsitoare. Lipsa de mijloace materiale și traiul în mizerie depărtează gândul de la preocupări culturale și morale și-l îndrumă pe căile întunecate ale pizmei, urei, necinstei și ale viștiului⁷²!... ”.*

Soluțiile de redresare propuse de țărănistul vâlcean erau: **educația** și **cooperarea**. Cu alte cuvinte, în lumea satului, învățământul trebuia să fie cu adevărat gratuit și obligatoriu, el urmând să fie organizat în raport cu necesitățile satului românesc⁷³.

O altă soluție a fost cooperarea. Cooperativele agricole au fost însă puține în perioada interbelică vâlceană: o cooperativă pentru cultura zarzavaturilor în comuna Zătreni și așa numitele obști de cumpărare și arendare. Cu ajutorul acestora, sătenii puteau cumpăra terenuri agricole pe care la cultivau în comun, vânzând tot în comun produsele obținute și împărțind câștigurile obținute prin deducerea cheltuielilor ce se făceau cu cultivarea și administrarea acestora. Reglementate de legile cooperatiei se mai pot clasa și așa zisele „obști de moșneni”, adică asociații în care se stăpâneau în comun unele bunuri imobile formate din păduri și pășuni, împărțindu-se la tăierea pădurilor sumele rezultate între moșneni, în raport cu drepturile indivizibile ce aveau aceștia în obște.

⁷² *Învățătorul*, decembrie 1933, p. 1.

⁷³ *Învățătorul*, ianuarie 1934, p. 1.

Este curios faptul că în comuna Vaideeni, comună cu bogate resurse în ceea ce privește producția laptelui, nu s-a înființat o cooperativă de colectare și transformare a laptelui în diferite preparate, precum și pentru desfacerea acestora.

În schimb, cooperative de lăptărie erau în comunele Sărăcinești și Mihăiești, însă cu operațiuni foarte reduse⁷⁴.

În anul 1931, la Drăgășani, ia naștere o cooperativă viticolă regională, chiar cu denumirea de „Cooperativa Viticolă”, având drept scop valorificarea vinului din acea regiune. Cooperativa a fost dotată de către Ministerul Agriculturii și Domeniilor cu o pivniță încăpătoare împreună cu tot utilajul necesar pentru ca prepararea vinului și conservarea acestuia să se facă în cele mai bune condiții și să ferească pe micii producători de a fi nevoiți a vinde produsele lor viticole comercianților speculanți, care acaparau recoltele la prețuri derizorii prin mijlocirea a zeci de samsari ce scumpeau produsele viticole atât în dauna producătorilor cât și în dauna consumatorilor. Primul era prejudiciat prin aceea că nu putea obține prețul real al muncii, iar celălalt era păgubit prin aceea că plăteau un preț superior pentru o marfă de multe ori de o calitate inferioară.

Conducerea acestei cooperative a fost încredințată doctorului Gheorghe Roșescu din Drăgășani și deputatului Ilinca, amândoi membri ai P.N.Ț. Dar, ambii fiind mânați de interese egoiste, uită de scopul pentru care fuseseră puși în fruntea acestei instituții, se dedau la operații speculative și, în loc ca instituția să-și atingă scopul pentru care a fost creată, ea a fost nevoită să lichideze în condiții cu totul defectuoase și cu mari deficite⁷⁵.

⁷⁴ D.J.V.A.N. *Fond personal Croce M. Petre*, dos. 1/1948-1950, f. 81

⁷⁵ *Ibidem*, f. 79

BIBLIOGRAFIE

Brădescu 1997 – Faust Brădescu, *Viziunea integrală a revoluției legionare*, Ed. Majadahonda, București 1997.

Crăciunescu 1982 – P. I. Crăciunescu, *Un învățat progresist vâlcean: Nicolae Enache de la Olt*, în *Studii vâlcene* V/1982, p. 187-190.

Dumitrașcu 1982 – Gheorghe Dumitrașcu, *Aspecte privind mișcarea muncitorească din județul Vâlcea în anii crizei economice (1929-1933)*, în *Buridava*, nr. 4 / 1982, p. 171-179.

Livezeanu 1999 – Radu Livezeanu, *Scurtă privire asupra vieții Organizației Partidului Național Țărănesc din județul Vâlcea între anii 1919-1998*, Ed. Conphys, Râmnicu Vâlcea, 1999.

Mușat, Ardeleanu 1988 – Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, vol. II, partea a II-a, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988.

Tamaș 1994 – Corneliu Tamaș, *Istoria Râmnicului*, Ed. Antim Ivireanul, Rm. Vâlcea, 1994.